

Total number of printed pages: 5

NB/XII/TNY/1

2023
TENYIDIE

Total marks : 80

Time : 3 hours

General instructions:

- i) *Approximately 15 minutes is allotted to read the question paper and revise the answers.*
- ii) *The question paper consists of 20 main questions. All questions are compulsory.*
- iii) *Marks are indicated against each question.*
- iv) *Internal & general choice have been provided in some questions.*

N.B: *Check to ensure that all pages of the question paper is complete as indicated on the top left side.*

SECTION – A (Kesi Mhaphrü)

1. Thedze hau phrülie di ketso kebako kelashülie:

Thiedzü u niedimiako u kevi kekra nyi, dietho, shürhei, u nou cha, mhatho kehoupourei chüketuo nu pesiepedzü le, huoniehwo khrie, mha kezha chü nyüsie-i, diemo pu michie mu u Kepenuopfü preisie-i di lhou vor. Thiedzü rei themia kesuo kro puo tuo zo, derei miakrau vi, süla seyie kevi puo üdi mia u puya. Seyie kehoupourei miakrau vi ba ro seyie süu seyie kevi puo üya mu miakrau suo ro seyie süu üse seyie kesuo ütaya. Thiedzü kelhouko u nuonuo bu u nhicu nunu kenyü mu menga ikecüko si kemecütou se tuotaya. Kenyü üyakezhako chü ro terhuomia morei Ukepenuopfü the pesuwate, Ukepenuopfü u pechü tuo isikecüu, mu menga ikecüu liro themia mhodzü kekrüketa, kelhouzho-u medzi moketa cau. Dieca hanie se pecükecü la lhou kerieko üse vi üdi puya, themia kenyü ikecüu mu kemenga si moketamia mhakipuorei themia kevi chülie kenjü zo. Thiedzü mhasi jü süla thenyie kehoupuo nu rei dieu se di mha pepi mu pfhetseipfhekho chü vor, mu pepikelieu morei pfhekho dieu mhakipuorei rükra motaya mo morei meda reitaya mo.

Thiedzü kelhouko kecükekrie nu mu kechükelie nu kemezhie phi di lhou, derei kelhouzho nu ketheguo phi. Thie kelhoumia kecükekrie nu mu kebakezhü nu siro kemeduonya doneiüko se di lhou ketheguo phite, derei kelhouzho nu mha kesuoko keda se di lhou ketseinyü zhüte mo ki shi? Mha kesuoko kedata mo di thiedzü u krü zho keviko selie mu mhanyamhara keviko mu pfhemenei keviko selie mu kezevi di lhou ba ro kidepuo ketheguo mu seyie kekrei bu rei u mehoutie shi.

Ketsokeshü:

- (a) Kedipuo la kenyü iciü prei morosuotaya ga?

1

- (b) Thiedzü kedipuo pie theshiethenyieko pepiya ga? 1
- (c) Thie kelhoumia kimhie di lhou ketheguowalie vi üsi ga? 2
- (d) Terhuomia mu Kepenuopfü the pesuo puoca kedipuo ga? 2
- (e) Thiedzümia kedipuo la miakrau vi üya ga? 2
- (f) **Dieca hau puoca thushülie:** 1
- Pfhetsaipfhekho
- (g) **Dieca hau kepetsou dieu thushülie:** 1
- Kekra

SECTION – B (Thedze kezo)

2. **Hanie puo (1) kedapie dieca 150-200 mese nunu thushülie:**
- a. ‘Puotei se sikecü’ (Punctuality) icü cayie hau geinu ese thushülie.
Moro 6
- b. N zemia mia dia phere n ki nu vor ba, nieko keze midzü (fuel) ma hekeshü geinu manyamhara pete puoma heketa la nieko nounyü di kerüchükeba, nieko rüchüdieu (dialogue) thushülie.
3. **Hanie puo (1) kedapie thushülie:**
- a. **Hau pekhrotsa thupie kebau phrüşü di khune kemhiekcü (copy-editing) chüshülie:**
- U tsiepfumia kicükiri perikecü ha se uko mhatho kemeyietho puo chü vor ü kecü we silie kekreamonyü ukoe Hedzümia kitsa kelhou teiki rei kicükiri tese vo thegi liliekcü dze silie. Siro uko hedzümia kitsa nu tuo chinmia kijü pfütthe ketsur teiki zo rei ukoe uko kicükiriko la va puo chü ta pechie seta mo di rülili di ta rüyie ketsur dze seiya. Siro ukoe nanyüko nu khunuo se ruo tho ruorei kechü mu sü rübei zomonyü khunuo zhie se ruosuo kechü rei ngulie. Therieki ukoe kiri kicüpuopuo se shi rei vor menuo kiri kemeyietho chüketa sü mithou zo. Kicükirei ha pie kiülie sieso chü di lhou vor zo. Mia puoe puo kiri phrü di puo kinyi phrü vor. Süla themo ha u kecüca kemeyietho puo. Nacü nanyü pete nu rei kiri dukhripie theprie chüya.
- Moro** 4
- b. N puo n zuo unie-e kerikelie teicie 25 keta la n kenei nu unie la thehe puo keseshütoü ba. Süla hau pemvü di kethezhokecü phreikie puo thupie n kikruko tsüşü di uko bu vor hie nukecü die dieca 50 mese nunu thushülie.

SECTION – C (Diezho)

4. **Hako chatha khakeshü medzi di kelashülie:**
- (a) Puo tier pie a tsü kenheshü. (*Zanyau rhieshülie*) 1
- (b) Balie bu puo vüwate. (*‘puo’ dieca hau diezanyie kiu nu ba ga?*) 1
- (c) A phikou kekra puo ba. (*Kevikesuo chiekeshü dietso-u rhieshülie*) 1

- (d) Dietho zatse kitsuo ba ga? 1
 (e) Themia hau uko ki ketho-u pu ba zo. (*Zamho-u rhieshülie*) 1
 (f) Uko kepuko puorei ketho mo. (*Kezakeshü zasou rhieshülie*) 1
 (g) Uko u nuo u tse ba phre. (*Kezakeshü dietso-u rhieshülie*) 1
 (h) Puo seibo geinu tetsu. (*Diepeu rhieshülie*) 1
 (i) Supuo die pu ba ga? (*'Supuo' hau pie miakra dieza nu thushülie*) 1
 (j) Ungo pfhephra puo pie diecha chüshülie. 1
 (k) Nieko sodu nieko leshüda pfü phre vorlie. (*Puotei diabau rhieshülie*) 1
 (l) 'Ketsamia' dieca hau pie thenumia zakie nu thushülie. 1

5. **Hakhro kebau Tenyidie nu thuyie chüshülie:** 3

All the great men have been successful. They are remembered for their great achievement. But it is certain that success comes to those who are sincere, hardworking, loyal and committed to their goals. Success has been man's greatest motivation.

SECTION – D (Diemvü)

Thedze

6. Vitsonyü kedipuo khrü se vo puo niapfü tsüshü ga? 1
 7. Kedipuo la ngumvükoe Kedisenyü dukhriwa molie kenjüta ga? 2
 8. 'Mechü die' sü kedipuo ga mu kedipuoie krütamia kekuou ga? 1+1=2
 9. Tenyimia nacünanyü chükecü nu mha kemeyietho se pie uko bode chücüko kiko ga? 3
 10. U tsiepfumia kimhie di rüna nasa tshe paya üsi ga? 3
 11. a. Virünoumo mu Keviphüü unie huoniehüo gei rünoumothorkecü zasi kicü kro puo chüpie pekieshü ga? 4
 Moro
 b. Tenyimia kimhie di vitho pebaya shiü pede di thushülie.

12. **Hako donu puo (1) kedapie thushülie:**

a. "*He-i, a nuo bu rünoumo ketho chü tuote. A nuo nei sü hie rei hie medo zo mu ru le*"...

- (i) Diecha hako supuoie pie supuo ki pu ga? 2
 (ii) Kedipuo la puo nuo bu rünoumo tuoketa pu ga? 2
 (iii) Suomia ngukeshü geinu diecha hako pu par ga? 1

b. Vitso rünapeyu-u Kedisenyü se nhie zhapu kechü cayie pengou thushülie.

c. Dielou 'krü' mu 'ta' hanie vatshashülie.

2+3=5

Geizo

13. 'Kenei Kekra Ki Ketho Yopuo Vi' icü geizo-u nu suomia üse ketho ca yopuo rei silie reya üdi pu ga? 1
14. 'Kelhoumhasi' geizo-u nu ükezo-ue kedipuo pie cabo chü di zoshü ga? 2
15. **Geizo diecha hau puoca vatshashülie:** 3
Mhale pejü teirüteikhrie prei,
Thaluocü nu khriesa keviko;
Takewhuo se nie siepie zote.
16. **a. Kepenuopfü nhamenyiepounuo,**
Rütso thuo rei chü kezivishü –
Kezha tuoi themianuo ha bu,
U kepou se zhapu chütuoi
Kepenuopfü nei chülie thienyü.
- (i) Supuo geizo hau zoshü ga? 1
- (ii) Themianuo kelhou tei kiu se vo nhamenyiepou kepou ze kemejüshü ga? 1
- (iii) Ükezopfü suomia bu kimhielie nu puo va melo ba ga? 2

Moro

- b. 'Kelhoumhasi' geizo-u nu kelhou tha kekreikecü diako thushülie. (4)
17. **Hako donu puo (1) kedapie thushülie:**
- a. 'Thenupfü Kelhou' geizo-u nu ükezopfüe thenumia rüli dze kimhiecü kro puo pushü shiü pede di thushülie. 5
- b. *Zoshü puo di hie krü hie pfutsa,*
Chü kethako kerheiro ha chü,
Pecha zopie rüna rütso chü,
Lashü puocie N medo üro.
- (i) Diecha hako geizo kiu nunu se par mu supuo zoshü ga? 2
- (ii) Ükezopfüe Kepenuopfü ki kedipuo cha ba mu kiüdi ga? 3
- c. 'Kenei Kekra Ki Ketho Yopuo Vi' geizo-u nu u meda kesuomia zhorüli dze kimhiecü kro puo pushü shiü pede di thushülie. 5

Noudo Dze

18. Neitseizo nuoyo za supuo ga? U nuoyo kedipuo se chüta ga? 1+1=2

19. Neituonyü kilonser chükelie sie mechüu bu puo la kikemhie di kemezhieta ga? **3**

20. **a.** Kepenuopfü khrüprei nu lhouyakezhamia theja pfüya ücü Ruopführielie se thakie chü di kepushülie. **5**

Moro

b. “Vüwalie, vüwalie unie pethaphrüshüyi”, chü pheshieta.

(i) Suomia die hau pu ga? (1)

(ii) ‘Unie’ sü suomia pu ba ga? (1)

(iii) Kedipuo la unie vüwa mu unie vüpie kimhiewata ga? (3)
